

Přednáška 7 Kojenecké, batolecí a předškolní období 26. a 27. 11. 2015

Kojenecké období-první rok života (cca 1,5-12 měsíců)

- V tomto období je vývojovým milníkem 9. měsíc. Dítě leze, chodí s oporou kolem ohrádky. Uchopí i drobný předmět (klešťový úchop). V řeči využívá slabičných tvarů (ba-babička) Individuální variabilita ve vývoji řeči je ovšem značná!!!!
- Postoupil kefalokaudální vývoj-nyní používá i kolínka k lezení.
- Vývoj úchopu-od dlaňového ke klešťovému. Začíná záměrně pouštět předměty.

Kojenecké období-první rok života

Sociální vztahy

Významná teorie **Reného Spitze**, psychoanalytika, který zkoumal zejména děti vyrůstající v ústavěch. Z jeho teorie Geneze prvních objektních vztahů lze vybrat poznatek, že kolem 6-8 měsíce dítě navazuje specifický vztah k jedné osobě (tj. matce). Pokud je tento vztah přerván, dochází u dítěte k „anaklitické depresi“. (anaklíno řecky opírám se o někoho).

Dokument R. Spitze.

Kojenecké období-první rok života

Př. Separace dětí od matky v nemocnici-do 6.-7. měsíců cizí osoby akceptovány jako náhrada při zachování péče. U dětí starších 7. měsíců klasický separační obraz.

Znaky navázání specifického vztahu k matce- separační úzkost a strach z cizích. **Separační úzkost a strach z cizích jsou znakem normálního emočního vývoje děcka!!!**

Poznatek, že kolem 7. měsíce dítě navazuje specifický vztah k 1 osobě dokládají i jiné výzkumy. Schaffer a Callender zjistili, že do 7. měsíce separace nevyvolala žádný protest a cizí osoby byly akceptovány dobře jako náhrada za matku.

Kojenecké období-zrod „já“

- Margareta Mahlerová (1975) kniha **Psychologický zrod dítěte.**
- Dle Mahlerové se „já“ rodí právě v rámci interakce matka a dítě. Vývoj sebepojetí dítěte je závislé na utváření jeho vztahu k matce.
- 1. **Stadium normálního autismu-** novorozenec. Nerozlišuje sebe ani svoji matku od okolí. Redukce tenze a uspokojení potřeb v rámci autistického světa.
- 2. **Normální symbióza.** 2. -4. měsíc. Dítě neodlišuje sebe od matky, začíná odlišovat okolí.

Kojenecké období-první rok života

- **3. Období separace-individuace.** Od 4. měsíce do 3. let. Má subfáze:
  - **a/diferenciace** (4.-10. měsíc). Začíná odlišovat matku od druhých lidí. Separáční úzkost.
  - **b/procvičování** (10. – 16. měsíc). Aktivní vzdalování od matky s návratem k ní (pružné pouto). Souvisí s vývojem chůze. Nucená separace může vest k regresi či stagnaci vývoje. Krátké separace pomáhají k odlišení já od matky. Rozvoj hybnosti dává pocit autonomie.
  - **c/navazování přátelských vztahů** (16. -25. měsíc). Odolnější frustraci, navazování vztahů s dalšími lidmi. Ambivalence k matce-druhý vrchol separáční úzkosti, vzdorování a negativní pocity k matce.

Kojenecké období-první rok života

- d/ **individuace** (25. – 36. měsíc). Dítě může začít fungovat samostatně, plně individualizováno („zrození já“), obraz matky internalizován. Dítě snese přiměřené separace (MŠ atp.).

Lze diskutovat o některých bodech této teorie, zejména o vytváření vztahu jen k jedné osobě, v některých kulturách se dítě začleňuje přímo do malé skupiny lidí. Dle nejnovějších výzkumů si dítě vytváří více vztahů současně.

Cenný je popis vývoje dítěte od poloviny druhého roku.

Kojenecké období-kvalita připoutání

- Mary Ainsworthová-sledovala longitudinálně řadu párů matka-dítě v průběhu prvního roku života. Hodnotila zejména kvalitu vztahu dítěte k matce.
- Děti byly vystaveny krátké separaci od matky. Na základě reakcí dětí při návratu matky rozlišila 3 skupiny:
  - 1/děti s pevným vztahem k matce
  - 2/ děti nejistým-vyhýbavým vztahem k matce
  - 3/ děti s nejistým-rezistentním vztahem k matce

Kojenecké období-shrnutí

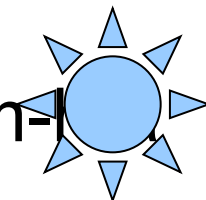
- Na konci kojeneckého období:
- Je dítě schopno záměrných aktivit řízených vůlí.
- Udrží vzpřímený postoj, je schopno záměrně uchopovat a pouštět věci, rozvinulo praktickou inteligenci.
- Je připraveno řečově komunikovat.
- Navázalo specifické vztahy k lidem, kteří o něj pečují.

Batolecí období - 2. a 3. rok života

- Řeč – na konci 1. roku dětský žargon, vykoná jednoduchou reakci na výzvu
- Intonuje-mezi 10. a 11. měsícem napodobuje intonaci v dlouhých „žargonových“ promluvách
- Ke druhému roku začíná dítě chápat symbolický význam slov. Slovní zásoba roste exponenciálně-ve 12 měsících užívá 6 slov, ve 2 letech až 300 slov.
- Velký pokrok v sebeobsluze
- Jemná motorika-úchop, upuštění, čmárání

Batoletcí období - 2. a 3. rok života

- Sesazení z trůnu-nový sourozenec
- Sdílení pozornosti (odkazování pohledem)
- Vytváří roli v rodině
- Ve dvou letech-vztahy k druhým dětem-
paralelní
- Zrození psychologického „já“ (Mahlerová) –
fáze vzdoru či negativismu.
- Pochopení symbolického významu slov
(„Co to je?“)
- Piaget-symbolické a předpojmové myšlení

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Opět značný pokrok v motorice (chůze po schodech, poskoky, stoj na 1 noze)-obliba různých motorických aktivit-prolézačky
- Kresba-souvisí s vývojem motoriky
- Ve 3 letech kreslí čmáranice, 4. roky člověka, 5. let kreslí dle představy
- Řeč-2 leté děti dvojslovné věty, 3 leté souvětí souřadné i podřadné. Kolem 5-6 roku by měla vymizet patlavost.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Dítě je schopno používat symboly (symbol reprezentuje něco), například kresba nebo slovo je reprezentant něčeho reálného. Stejně tak kreativní hra je symbol (krabice je stůl, bábovička z písku je dort...). V tomto období již dítě také rozumí pojmům minulost a přítomnost. Př.-pokud pláče po matce, můžeme ho utěšit, že matka brzy přijde-bude tomu rozumět.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Emoční vývoj a socializace
- Rodina je nejdůležitější prostředí v socializaci dítěte
- Dítě se učí emočně reagovat, osvojuje si hodnoty, hranice v chování, osvojuje si sociální role (syn, bratr, vnuk...)
- **Předškolní období je velmi důležité zejména v osvojování kontrol a rolí!!!!**
- Socializace-sociální reaktivita, sociální kontroly, sociální role.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Osvojování kontrol-v různých společnostech různě nastaveno, například v kmenu Zulu končí shovívavost v 18-24 měsících a nastává krutost a tvrdost.
- U nás pozvolný socializační tlak od 3. roku. V předškolním období dochází k rozvoji seberegulace. Dítě se nejdříve řídí hlasitými instrukcemi, potom spíše myšlením než řečí.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Sebehodnocení-vysoké, ale nestabilní, odvozuje se od hodnocení rodičů

- **Sociální role**

2 děti spolu v 1 místnosti

6-8 měsíc-spíše nezájem

1 rok-zájem vzrůstá, krakání za vlasy apod.

1,5 roku-větší zájem, méně konfliktů o hračky

2-2,5 roku-parallelní hra

2,5 roku-hra společná, asociativní-společně sdílené projekty

4-5 let hra kooperativní

Role ve skupině-soupeřivost, vedoucí role, mužská a ženská role

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Role mužská a ženská
- Stereotypní očekávání vzhledem k pohlaví
- (dívky jsou popisovány jako menší, slabší, chlapci statnější, silnější)
- Sdílené pohlaví-rodiče více stimulují dítě stejného pohlaví (zejména muži)
- V předškolním období dítě výrazněji přejímá ve svých zájmech a postojích mužské či ženské chování (hračky, hry, oděvy)

Předškolní období (cca 3-6 let)

- HRA-velmi důležitá v socializaci
- Hranice mezi horu a prací není přesná
- Hry jsou například konstrukční (lego), úkolové (na prodavače)....
- Proč si dítě hraje?
- 2 názory:
- 1/vede k osvojení dovedností užitečných pro život, k obnovení sil, k zotavení
- 2/hra má smysl sama o sobě, je jednou ze základních potřeb člověka.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Některé děti si vytvářejí pro svou hru ve fantazii společníky, které postrádají ve skutečnosti, dávají jim jména, rozmlouvají s nimi-nejedná se o žádnou patologii, jedná se o intenzivní potřebu dětské společnosti a způsob procvičování sociálních rolí.

Předškolní období (cca 3-6 let)

- Vstup dítěte do školy:
- Školní zralost:
- Pracovní složka (pozornost)
- Sociální složka
- Fyzická zralost
- Kognitivní zralost-zrakové rozlišování, sluchové rozlišování, vizuomotorika, grafomotorika, početní představa, slovník

Předškolní období (cca 3-6 let)

- V současné době cca 30% odkladu školní docházky
- Prevence-kvalitní příprava na školu v posledním ročníku MŠ
- V USA vyrovnávací programy Head Start, No Child left behind atd.

Sebepojetí

- Základy ve 2 letech-pohlaví, dítě
- Předškolák-popíše se fyzicky
- Mladší školní věk-psychologické vlastnosti
- Teorie mysli-pokus s čokoládou
- Děti týrané-nižší schopnost sociálnímu porozumění